

ПОЛІТИЧНІ НАУКИ

УДК 32+316.48

DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2020.29.21>

ЛОКАЛЬНІ ТА ГЛОБАЛЬНІ ПІДТЕКСТИ ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ
І ПОШУКИ КОНСТИТУЦІЙНОГО ХАРАКТЕРУ
В КРАЇНАХ ЛАТИНСЬКОЇ АМЕРИКИ ТА КАРИБСЬКОГО БАСЕЙНУ

Олег Барабаш

ORCID: 0000-0001-8479-8926

*Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди,
кафедра соціології, політології і культурології
пров. Фанінський 3-В, 61166, м. Харків, Україна*

У статті в межах системного підходу із залученням теоретичного матеріалу, наукових напрацювань методологічного характеру та вибіркового нормативних і статистичних даних з'ясовуються певні параметри, сутнісні риси і можливі наслідки окремих трансформаційних процесів у широких контекстах, локальні/глобальні зрушення, політика й ідеологія, конституційні зміни і характер пошуків перспективи в країнах ЛАКБ. Аналізуються особливості структурування міждержавної архітектоники в регіоні з урахуванням глобальних підтекстів, ідеологічних аспектів і політекономічних пошуків, здійснюється вихід на сполучання з процесами державотворення в акцентованій увазі до конституційної творчості, з виділенням її ключових спрямувань, особливих рис та окремих тенденцій розвитку. Досліджується представлення в сучасній політико-правовій дійсності основних змістовних форматів регіонального неоконституціоналізму та явище «нового конституціоналізму». Наголошується, що виражені в країнах регіону настрої егалітарного характеру в контексті поширених колективістсько-традиціоналістських цінностей спонукають суспільство і науковців шукати шляхів синтезу найкращих рис різних шкіл конституціоналізму, і в тому числі в напрямі (як варіант) егалітарно-діалогового конституціоналізму. Підсумовується, що в конституційній творчості буде продовжено пошук балансів між запитом національних суспільств та можливостями їхньої конституційно-правової формалізації, а також лінії на використання досвіду інституційно-правових запроваджень розвинених демократичних держав та експериментаторство новаторського гатунку, в якому ідеї унікальності шляху країни, різних форм взаємодії суверенності волі народу, політики та права можуть знайти незвичайні вирази. Відкритим буде залишатись і питання формування правової культури, насамперед щодо закріплення в масовій свідомості сприйняття норм Конституції як первинних та головних правових норм, норм прямої дії.

Ключові слова: політичні процеси, глобальний розвиток, конституціоналізм, неоконституціоналізм, новий конституціоналізм егалітарно-діалогічний конституціоналізм, Латинська Америка і Карибський Басейн.

Постановка проблеми. «Криза пандемії» вже досить чітко проявила «слабкі ланки» системного характеру щодо організації сучасного способу життя на різних рівнях, підкреслила місця неготовності до викликів подібного масштабу та характеру. Вона сформувала і свої особливі поля дослідження відносно здатності окремих держав, певних політичних режимів, динамічно та якісно за кінцевою результативністю, реагувати на поточні загрози і виходити на стратегічні спроможності забезпечення найбільш нагальних потреб людей, запитів на безпеку способу життя, його гідні матеріальні стандарти, відповідні ситуації медичні послуги тощо. Втім, на нашу думку, подальша аналітична робота в позначеному

напрямі має тривати з урахуванням тих процесів, які набувають глобально-вираженого характеру – переустановлення формату міждержавних відносин в окремих ракурсах і, контекстуально, окреслення контурності перспектив щодо шляхів розвитку на національно-державному рівні. У цьому відношенні розгляд знакових явищ у країнах Латинської Америки та Карибського Басейну (далі – ЛАКБ) щодо визначення політекономічних орієнтирів, розроблення й реалізацій політико-правових стратегій на перетинах політичних процесів і конституційної творчості в регіоні, що є певною мірою показовим щодо проявів тенденційності різного змістовно-соціального характеру, з виходом на рівень теоретичної прогностики й узагальнень, нам бачиться науково доцільним.

Аналіз досліджень і публікацій. Окреслення площини дослідження й формування міждисциплінарного предметного поля націлюють на використання напрацювань представників різних галузей наукового знання та теоретико-методологічного підходів, що враховують комплексність завдань, багатовимірність соціально-правових процесів. У роботі задіяно напрацювання вітчизняних науковців М.П. Орзіха, В.П. Колісника, Ю.Г. Барабаша, Д.В. Лук'янова, Н.В. Мішиної, М.В. Савчина, І.В. Процюка, Л.І. Кормич, І.Д. Денисенко, М.А. Польового, В.Ю. Карасьова, Г.М. Куц, О.І. Ткача, І.О. Поліщука, М.В. Серебро, Н.В. Бочарової та закордонних А. фон Богданді, Р. Гаргарелли, Р. Аткинсона, М. Лінда, П. Блоккера, Г. Л. Негретто, Е. С. Кортеса, А. Люрманн та С. І. Ліндберг, А. М. Алтеріо, М. Тушнета, А. Кодду Мак Мануса, А. Кайдациса, Х. Корралеса, а також матеріали і статистичні дані окремих міжнародних фондів і дослідницьких установ.

Мета роботи – з'ясувати сутнісні риси окремих трансформаційних процесів у широких контекстах: локальні/глобальні зрушення, політика й ідеологія, конституційні зміни і характер пошуків перспективи в країнах ЛАКБ. Завдання статті – проаналізувати особливості структурування міждержавної архітектоники в регіоні з урахуванням глобальних підтекстів, ідеологічних аспектів і політекономічних пошуків, вийти на сполучання з процесами державотворення в акцентованій увазі до конституційної творчості, виділити її ключові спрямування, особливі риси й окремі тенденції відносно перспектив розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Країни Латинської Америки та Карибського Басейну пройшли настільки різні й сповнені свого особливого драматизму маршрути державотворення, що говорити щодо них узагальнено, використовуючи якийсь стандартно-лінійний підхід, буде науково некоректно. Тим не менш, згадаємо, що регіон був і залишається потужним гравцем світової політики й економіки, простором зосередження різноманітних (і не тільки природних) ресурсів, центром генерації нових ідей, ідеологій, територією запровадження новаторсько-експериментальних інституційних рішень, правових заходів. Після початку третьої хвилі демократизації (за С. Гангтінтоном), наприкінці 80-х рр. 20 ст., та досягнення певних і знову ж таки різних у конкретиці щодо країн результатів на шляху ствердження ліберально-демократичних новацій, запровадження відповідних інституційно-регуляторних «налаштувань», з приходом до влади у Венесуелі Уго Чавеса в регіоні розпочався так званий «лівий поворот», який розподілив регіональні країни на шанувальників венесуельського «соціалізму 21 століття», їхніх ситуативних прихильників-прагматиків, що коливались щодо прояву своїх симпатій з огляду на можливі економічні зиски, та відвертих супротивників подібної ідеології і моделі розбудови держави, організації суспільного життя, економіки. Зрештою, вже останні роки другого десятиріччя 21 ст. засвідчили масове розчарування в будь-якій демократії регіону (а якщо більш точно – в уявленнях про демократію в контексті діяльності місцевих політичних партій та законодавчо-представницьких органів влади), а науковці заговорили про «третю хвилю автократизації» [1]. Відзначимо також, що навіть за певних коливань у показниках країни регіону

вже звикли до того рівня життя, що оцінювався як «вище середнього» [2], з формуванням значної частини населення, що співвідносила себе з поняттям «середній клас» (рівень заробітку від 13 до 70 доларів у день [3]), певним рівнем розвитку громадянського суспільства – за усталеної традиції підключення до постанови й розв’язання суспільних проблем представників наукового світу, а також ефективної роботи меритократичної системи щодо підготовки й представлення в державних установах місцевих кадрів. Останні десятиліття знаменувалися й активним мультилатералізмом, розбудовою міждержавних регіональних союзів, блоків, економічних партнерств тощо. У цьому відношенні на фоні переорієнтації зусиль світового лідера США за часів президентства Дж. Буша молодшого на нові масштаби підходів, що не обмежувались територіями, визначеними «доктриною Монро», в межах ЛАКБ, з’явився й регіональний союз держав ALBA (исп. *Alianza Bolivariana para los Pueblos de Nuestra América – Tratado de Comercio de los Pueblos*, ALBA–TCP) під очевидним лідерством Венесуели, який став певним орієнтиром і щодо ідеологічних уподобань його учасників, і, таким чином, лінією позначення альтернативи ліберально-демократичному шляху розвитку. Суттєвими на початку створення і розбудови виглядали також позиції Венесуели й в іншому об’єднанні – UNASUR. Втім, із приходом до влади в США Дональда Трампа й запровадження їм політико-економічної стратегії *national development* (національного розвитку [4]) та змін геополітичної світової парадигми, пошуку модифікацій характеру діяльності за умов розмивання й порушення окремими державами відпрацьованих у правових форматах норм міжнародної взаємодії, трансформується й політика співвідносин США з країнами регіону, що змістовно впливає на перебіг соціально-економічних, політичних процесів на національних рівнях і, можливо, стане також одним із чинників конституційних пошуків та зрушень у регіоні, зв’язавши в такий спосіб політику й право і викликаючи нові дискусії щодо можливостей їх кореляції.

Рік виборів Президента США, а саме 2020, на фоні «підвищення ставок» та заострення форм протистояння між республіканцями і демократами вже засвідчив, що кандидати в президенти з ідеологічним акцентом лівого гатунку (Бернард «Берні» Сандерс, Елізабет Енн Воррен, Олександрія Окасіо-Кортес від демократичної партії), які в програмних промовах вдавались до термінології, пов’язаної із соціалізмом, і обіцяли запуск перерозподільних програм системного характеру, залишили передвиборчі перегони. На нинішньому етапі боротьба фактично зводиться до протистояння двох варіацій відносно перспективи США: «національного розвитку» з акцентуванням на задіяння виробничих ресурсів капіталізму в інтересах США та ліберально-демократичного проекту глобалістського характеру (вочевидь, уже частково модифікованого), що спирається на потужності фінансового капіталізму й відповідні ресурси країни. У проекції на регіон ЛАКБ, виходячи з нинішнього стану результату передвиборчих подій, відзначимо 3 змістовні позиції вже проявленого відношення США.

1) Ідеологія лівого гатунку, навіть у варіаціях «данського соціалізму», зі значною роллю держави у вибудові системи соціальних гарантій і мінімальної захищеності всіх верств населення та гарантіях реалізації їх державою визнається невідповідною стратегічним завданням США, а в її венесуельському вигляді сприймається як «загроза вільному світові»;

2) Сама стратегія національного розвитку передбачає відмову від проектів, що є не вигідними економічно, – в сучасний момент або перспективно, в тому числі такі, що виключно сконцентровані на поширення й ствердження ліберально-демократичних цінностей. Тому головним змістом і в торговельній угоді з КНР, новій угоді про вільну торгівлю в Північній Америці (USMCA), що замінює NAFTA, простежується саме інтерес

захисту національного виробника й економічні зиски США. На цьому фоні моменти ідеологічного характеру (якщо вони не виражені в певній лівій змістовній варіації і якщо вони не представлені в контексті загрози економічним інтересам та в регіоні) виглядають вторинними в розгортанні конкуренції інтересів економічного характеру;

3) Передрікання колом науковців ситуації, що США не витримає зрештою навантаження «імперії за запрошенням» з поширенням цивілізаційного і безпосереднього впливу в усьому світі, можливо, відіграли свою роль у координації форм і змісту участі країни за кордоном. Вочевидь, США залишають певні важелі управління в стратегічно важливих точках впливу на світ, але змінюється масштаб впливу, характер за підходами (вивід значного військового контингенту з Афганістану, заява Д. Трампа про зменшення військової присутності в Німеччині та Європі, осуд діяльності ВООЗ з фінансовими наслідками тощо, засвідчують подібну налаштованість). У цьому контексті ми підкреслюємо акцент на озвученому Д. Трампом поновленні всебічного й концентрованого інтересу саме до регіону ЛАКБ.

Стосовно подолання лівого нахилу в регіоні простежуються послідовні заходи США щодо подолання режиму-оплоту «соціалізму 21 ст.» у Венесуелі. На думку представника наукового світу Боліваріанської Республіки Венесуела, сама ідея і її реалізація тримались у країні на рівні масового сприйняття завдяки двом вирішальним факторам: надзвичайній постаті обдарованого лідера Уго Чавеса й високим цінам на нафту [5], що надавало змогу реалізовувати соціальні програми (дешеві комунальні послуги, бензин, дешевший за питну воду, майже безкоштовний проїзд у метро, громадському транспорті, програми щодо забезпечення безкоштовним житлом за рахунок держави найбідніших верств населення, науковців, держслужбовців тощо, якісна медицина і програма допомоги нужденним, скажімо, знаменита акція щодо операцій з видалення катаракти, безкоштовна і якісна вища освіта і т. ін.). Але після смерті У. Чавеса у 2013 році та спадом цін на нафту, за умови неефективного використання наявних ресурсів та системних трансформацій з дисбалансами управлінського характеру вже за лідерства Н. Мадуро якість життя у Венесуелі почала стрімко погіршуватись, масова підтримка реформаторських трансформацій пішла на спад і, зрештою, змінилась уже сучасною гуманітарною кризою в країні, що, звичайно, знизило привабливість місцевої моделі державного життя і для інших країн регіону. Власне, послідовні прихильники ідей Уго Чавеса в Еквадорі (Рафаель Корреа) та Болівії (Ево Моралес), які слідували шляхом докорінних переобладнань суспільного життя з використанням заходів конституційно-правового характеру (що надало змогу окремим дослідникам говорити про появу т. зв. «Нового конституціоналізму», до якого ми ще повернемося) щодо новаторського моделювання держави, вже склали свої президентські повноваження – в Еквадорі нинішній Президент Ленін Морено вже переорієнтував державу і стосовно зовнішньополітичних пріоритетів, і відносно особливостей внутрішньополітичної діяльності на засадах більш правого гатунку. У Болівії, на відміну від Еквадору, де зміна Президента відбулась у безпроблемний спосіб під час планової виборчої кампанії, події розгортались не без драматизму. Е. Моралес був змушений, під тиском звинувачень лідера ОАД (Організація Американських Держав), уругвайця Луїса Альмагро у фальсифікації президентських виборів 20 жовтня 2019, які надалі представили Е. Моралесу вже болівійські військові з вимогою негайної відставки, залишити і посаду, і країну (притулок Е. Моралесу надала Мексика). У середині травня 2020 р. ОАД переобрала, за рекомендаціями США, на наступний термін головування в організації Л. Альмагро (23 голоси проти 10 [6]), зважаючи на його активну роль в історії з Болівією, у зв'язку з визнанням Президентом Венесуели голови Національної Асамблеї Венесуели (парламенту) Х. Гуайдо і, відповідно, саме його представ-

ника як офіційного представника Боліваріанської Республіки Венесуела в ОАД. Найбільш активно виступали проти такого обрання представники Мексики й Аргентини – країн, що певною мірою за намірами реалізації широких соціальних програм представляють також лівий фланг, але і Президент Сполучених Штатів Мексики Андрес Мануель Лопес Обрадор, і Президент Республіки Аргентина Альберто Фернандес далекі від лівого експериментаторства на кшталт Венесуели і складно балансують між ліберально-демократичним світоглядом і запитами свої виборців на гідний спосіб життя, в будь-якому випадку намагаючись відстоювати національно-державні інтереси на свій лад. У регіоні стійкими прихильниками ідей У. Чавеса, на перший погляд, залишаються лідери Нікарагуа й Куби, але Президент Республіки Нікарагуа Даніель Ортега Сааведра, що тривалий час очолював лівий фланг революційної боротьби в регіоні і набув легендарної слави у цій якості, за повідомленнями регіональної преси дещо відсторонився від справ керівництва державою, делегувавши значні повноваження своєму Віце-Президентові і водночас дружині Росаріо Мурільйо, а в країні останнього часу проглядається певна консолідація еліт на підґрунті, скоріше, ідей прагматичного характеру (нинішнього Президента, наприклад, підтримують нащадки впливового місцевого клану Самоса). Тому коли йдеться про Нікарагуа, то скоріше це лінія розбудови «автоматичної солідарності», «солідарності за звичкою»; тісна співпраця лідерів країни з Російською Федерацією також вже є позбавленою «ідеологічного навантаження», а виходить із прагматики геополітичного характеру. Зовсім інша справа щодо Куби – країна тривалий час є символом іншого шляху розвитку, спротиву американському впливу, неоднозначності політичного режиму, але на фоні високої якості медицини (Республіка Куба тривалий час приймала на безкоштовне лікування дітей, у тому числі з України, на оздоровлення після катастрофи на ЧАЕС), здобутків освітнього і спортивного характеру, подолання расової нерівності тощо, як і осередок та носій символіки міфологічно високого гатунку (ідеали свободи, безкорисливого служіння людству – Че Гевара та ін.), хоча і представляє радикально лівий за мірками сьогодення фланг саме ідеологічного характеру і співпрацює з Президентом Боліваріанської Республіки Венесуела Ніколасом Мадуро, тим не менш, проводить виражену самостійну політику, що також набуває досить прагматичного і поміркованого характеру. Останні конституційні реформи і курс Президента Республіки Куба Мігеля Маріо Діас-Канель Бермудеса на поступові трансформації відбуваються, можливо, з огляду на ту модель держави, що ствердилась у КНР. У будь-якому випадку справа зі змінами лідерства й політичного режиму Н. Мадуро у Венесуелі виглядає для США справою принциповою, про що свідчать і розслідування та звинувачення Н. Мадуро та його 14-ти найближчих соратників у співпраці з наркоторговцями міністерства юстиції США [7], останні офіційні заяви про санкції щодо порушників санкційного режиму проти Венесуели Держсекретаря США М. Помпео. [8] Зрештою, з падінням режиму Н. Мадуро, за яким підтримка своїх інтересів і захист інвестицій передусім Російської Федерації та Китайської Народної Республіки, змінюється архітектура міждержавних зв'язків й ідеологічний ландшафт регіону. Глибока криза у Венесуелі суттєво відтворюється на діяльності об'єднань ALBA та UNASUR, які за переформатування ролі й заходів Венесуели виглядають безперспективними (інші регіональні об'єднання, де режим Н. Мадуро не відіграє значної ролі, або Венесуела поки що зовсім не представлена – нове об'єднання PROSUR, наприклад, обіцяють значно більше зисків різного характеру щодо співпраці). Таким чином, можна констатувати поступове зниження рівня лівих настроїв у всьому регіоні, особливо стосовно представлення ідей соціалізму в радикальному їх вигляді, концентрації на своїх національних інтересах з яскраво вираженими економічними підтекстами та прояви в цьому контексті нових виразів геополітичних проце-

сів, якими на максимумі можуть бути й відкриті військові дії. Навіть за умови гуманітарної катастрофи для більшості населення Президент Н. Мадуро, спираючись на власні збройні формування, численну народну міліцію (добре озброєні «колективос») та за факторів протистояння держав-гравців регіону з потужними можливостями різного характеру, в тому числі щодо військової та ресурсної підтримки, зовнішньої легітимації, за обґрунтованими свідченнями місцевих дослідників, може тривалий час утримувати владу в країні [9]. Втім, і на цьому складному фоні, зважаючи на ціннісно-орієнтаційні прихильності та впадіння людей регіону, будуть зберігатися запити на соціальну справедливість, подолання нерівності, захист життя і здоров'я, зрештою, на нове «правове контракування», новий суспільний договір. І в цьому контексті буде змістовно виправданим досліджувати ті зміни, що будуть відбуватись відносно конституційних новацій, спрямувань і змісту конституційного процесу в країнах регіону.

Загалом, щодо нововведень конституційного характеру, оригінальності місцевих запроваджень конституційного значення, експериментаторства в площині конституційної творчості, то країни регіону також пропонують широкий матеріал для розгляду й аналізу. Згідно із статистичними даними, на регіон приходить приблизно половина з усіх Конституцій в історії людства [10, с. 7]. Регіон знає як традицію зневажання «декоративного правового порядку» (фіктивного конституціоналізму), закріпленого в Основному Законі країни, численні порушення конституційного ладу (він є свого роду «чемпіоном світу» щодо військових переворотів, військових диктатур), так і щирих намагань великих історичних постатей створити унікальні правила справедливого й найкраще облаштованого людського співіснування, що є конституційно кодифікованим, і надалі вже в межах розуміння жорсткого конституціоналізму встановленими до обов'язкового виконання. Розвиток конституційного права в регіоні зараз переживає якісне піднесення, і, на думку директора Інституту порівняльного конституційного права ім. Макса Планка Арміна фон Богданді, взагалі, «Латинська Америка – це регіон, в якому обговорюється питання щодо майбутності конституціоналізму» [11]. І хоча за періодизацією Роберто Гаргарелли з кінця 20 ст. триває 5-ий етап латиноамериканського конституціоналізму [12, с. 22], тим не менше, сам конституційний порядок денний набув певного засадничого виміру, що нагадує про дебати щодо ролі конституції в епоху заснування латиноамериканських республік та орієнтує на сприйняття конституційного права як інструменту для навігації в майбутнє [13]. Конституційні проекти «3 хвили», починаючи, в залежності від позицій різних авторів, з Конституції Бразилії 1988 р. чи то Конституції Колумбії 1991 р., почали утверджувати ідею, що правовий порядок є суттєвим чинником подальшого розвитку, і подальша доля країн залежить від справи «мати хорошу конституцію». Згодом у науковому середовищі заговорили і про феномен латиноамериканського неоконституціоналізму (сам неоконституціоналізм свого часу з'явився як реакція на нечуттєвість юридичного позитивізму щодо захисту прав і умовно поєднав представників різних юридичних шкіл і країн від Р. Дворкіна до Л. Ферражіо [13]). Від самого початку творення всієї правової системи в різних країнах ЛАКБ використовувався досвід розбудови публічної влади США, між тим саме доктринальне розуміння права й модель сполучення елементів системного характеру дозволяли відносити правові системи країн ЛАКБ до окремої латиноамериканської групи представників романо-германської правової сім'ї. На практиці це набувало вигляду гіперпрезидентських республік з підпорядкованою президенту законодавчою й судовою владою. Тому власне демократизація в регіоні розпочалась із неоконституційних запроваджень в Основних Законах щодо посилення ролі судової влади, ствердження її незалежності й появи люфту просторів у прийнятті рішень. Реформаторські задуми виходили з того, що конституційні

тексти повинні бути жорсткими (важко змінити), мати силу закону і можуть трактуватися й застосовуватись незалежними суддями, що захищені від зовнішнього і внутрішнього тиску. Судді зорієнтовані на підхід до конституційного тексту з новим акцентом до діалектики й юридичного тлумачення – від запам'ятовування і констатації правил та логіки юридичного висновку до теорії юридичної аргументації і нових методів ствердження **балансування цінностей, принципів** та відкритих текстами можливостей тлумачення, узгодженими з моральним змістом об'єкта, що інтерпретується. Таким бачився засіб подолання правового формалізму на шляху до поширення каталогу прав і можливостей їх відстоювання, захисту. Водночас у такий спосіб контурувались відношення між правом і політикою, де питання міжнародних стандартів прав людини в конституційному каталозі прав використовувались як орієнтири політичної легітимності і щодо підконституційних актів. У підсумку, за умови перехідного періоду, зі слабкістю місцевих партійних систем, схильністю виконавчої влади до авторитаризму судова влада слідом за неоконституційними нововведеннями в Колумбії (Конституція 1991 р.), Мексиці (зміни до Конституції 1917 р.) та Коста-Ріки (зміни до Конституції 1949 р.) стала суттєво авторитетною інституцією демократичної розбудови країн. Відзначимо також, що привнесення елементу моральності в судові інтерпретації правових норм «технологічно» наблизило і практики прийняття судових рішень у цих країнах до загальноприйнятих змістовних характеристик судів англо-американської правової сім'ї з їхньою традиційною увагою до репутаційно-етичних складників щодо застосування норм матеріального права.

Водночас у регіоні почав стверджуватися, за позначенням ряду авторів, і новий (як оригінальний за стилем, місцевого гатунку за походженням і принципово новітнього змістовного характеру) конституціоналізм. Він віднайшов своє втілення в Конституції Венесуели 1999 р., Конституції Еквадору 2008 р., Конституції Болівії 2009 р., і саме у зв'язку з реалізацією проекту «соціалізму 21 ст.». Експериментаторський новаторський дух «нового конституціоналізму» його представники пов'язують із широким запровадженням елементів прямої народної участі щодо функціонування влади, реалізацією волі більшості та запитів суспільства на рівність і соціальну справедливість, орієнтованість на механізми партисипативної демократії і визнання пріоритету рішень Установчих зборів відносно ієрархій у правовому нормуванні способу життя, важливість соціальних спрямувань Основного Закону та соціальної інженерії як способу проектування майбутнього, прив'язку до певної політико-економічної стратегії з деталізацією конституційних положень щодо всебічної реалізації широкого переліку прав людини. Окремі дослідники відзначають також і його інструменталізм як певну ознаку взаємодії з політичними процесами, що дає можливість позначати його і як популістський конституціоналізм [14, с. 552].

Висновки. Загалом же, виражені в країнах регіону настрої егалітарного характеру в контексті поширених колективістсько-традиціоналістських цінностей спонукають науковців шукати шляхів синтезу найкращих рис різних шкіл конституціоналізму в напрямі формування особливого егалітарно-діалогового конституціоналізму [13]. Вочевидь, у конституційній творчості буде продовжено пошук балансів між запитамі національних суспільств та їхньою конституційно-правовою формалізацією, а також лінії на використання досвіду інституційно-правових запроваджень розвинених демократичних держав і експериментаторство прожекторсько-новаторського гатунку, в якому ідеї унікальності шляху країни, різних форм взаємодії суверенності волі народу, політики та права можуть знайти незвичайні вирази. Науково актуальними видаються конституційні процеси в Еквадорі та Болівії в їх прив'язці до змін ідеологічних підвалин політики і міра «чутливості» конституційно-правової діяльності в країнах регіону до глобальних трансформаційних зру-

шень. Втім, навіть за умови створення «ідеальної конституції» відкритим буде залишатись і питання формування певної правової культури, насамперед щодо закріплення у масовій свідомості норм Конституції як первинних, системоутворюючих, головних правових норм, норм прямої дії. За свідченням місцевих науковців-конституціоналістів, розрив між конституційною вимогою і юридичною реальністю створює проблему в багатьох частинах Латинської Америки [15].

Список використаної літератури

1. Lührmann A, Lindberg S.I. A third wave of autocratization is here: what is new about it? Democratization. Published online: 01 Mar 2019. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13510347.2019.1582029?fbclid=I>
2. Oportunidad para construir una nueva década en América Latina y el caribe 26 mayo 2020. URL: <http://agendapublica.elpais.com/oportunidad-para-construir-una-nueva-decada-en-america-latina-y-el-caribe/>
3. Las trampas del desarrollo en América Latina: hacia un nuevo contrato social. URL: <http://agendapublica.elpais.com/las-trampas-del-desarrollo-en-america-latina-hacia-un-nuevo-contrato-social/>
4. Atkinson R.D., Lind M. National Developmentalism: From Forgotten Tradition to New Consensus. American Affairs. 2019. Volume III. № 2 (Summer 2019). P. 165–191.
5. Венесуельский социолог ставит под сомнение «безусловную солидарность» латиноамериканского левого движения с чавизмом. 2017. 23 марта. URL: <http://rabkor.ru/columns/left/2017/12/10/venesuelskiy-sociolog-stavit-pod-sommenie/>
6. Gerardo Villagrán del Corral EEUU impuso nuevamente a Almagro en la OEA May 17, 2020. URL: <http://estrategia.la/2020/03/21/eeuu-impuso-nuevamente-a-almagro-en-la-oea/>
7. Nicolás Maduro Moros and 14 Current and Former Venezuelan Officials Charged with Narco-Terrorism, Corruption, Drug Trafficking and Other Criminal Charges. URL: <https://www.justice.gov/opa/pr/>
8. The United States condemns Maduro's latest step to rig the next Venezuelan election. Press statement Michael R. Pompeo. Secretary of State June 15, 2020. URL: <https://www.state.gov/the-united-states-condemns-maduros-latest-step-to-rig-the-next-venezuelan-election/>
9. Venezuela: ¿Estado débil o fallido? 12 febrero 2020. URL: <http://agendapublica.elpais.com/venezuela-estado-debil-o-fallido/>
10. José Luis Castro Monter Constitutional replacement in five countries of South America. An Empirical Comparative Analysis Estudios de Derecho, N.º 164 jul-dic 2017. C. 70–88.
11. Armin von Bogdandy. Ius Constitutionale Commune en América Latina: una mirada a un constitucionalismo transformador. URL: <https://revistas.uexternado.edu.co/index.php/derest/issue/view/416>
12. Gargarella r. Latin american constitutionalism, 1810–2010: the engine room of the constitution. Oxford ; New York : Oxford university press, 2013. 282 P.
13. Alberto Coddou Mc Manus. contemporary Latin American constitutionalism: an intellectual map. URL: https://www.academia.edu/28850536/Contemporary_Latin_American_Constitutionalism_an_intellectual_map
14. Paul Blokker Populism as a Constitutional Project Oxford University Press. International Journal of Constitutional Law 2019/4. Volume 17. Issue 2. P. 536–553.
15. Effektiver Grundrechtsschutz. Studiengruppe Verfassungsrecht und Menschenrechte – Rechtsstaatsprogramm Lateinamerika (Kolumbien). URL: <https://www.kas.de/de/web/rspla/effektiver-grundrechtsschutz.-studiengruppe-verfassungsrecht-und-menschenrechte>

**NATIONAL-REGIONAL AND GLOBAL SUBTEXTS OF POLITICAL PROCESSES
AND CONSTITUTIONAL SEARCH IN LATIN AMERICA AND THE CARIBBEAN****Oleh Barabash**

*H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University
Department of Sociology, Political Science and Cultural Studies
prov. Phaninskiy 3-B, 61166, Kharkiv, Ukraine*

The article, within the framework of a systematic approach involving theoretical material and statistics, clarifies some parameters, essential features and possible consequences of individual transformation processes in broad contexts: local / global changes, politics and ideology, constitutional changes and the nature of prospects in the countries of Latin America and the Caribbean. Peculiarities of structuring interstate architecture in the region are analyzed taking into account global subtexts, ideological aspects and political-economic searches. The main parameters of regional neo-constitutionalism and the phenomenon of "new constitutionalism" are studied. It is emphasized that egalitarian sentiments expressed in the countries of the region in the context of widespread collectivist-traditionalist values motivate society and scholars to look for ways to synthesize the best features of different schools of constitutionalism, including egalitarian-dialogue constitutionalism. In summary, the search for balances between the demands of national societies and the possibilities of their constitutional and legal formalization will continue in constitutional work, as well as lines for using the experience of institutional and legal implementation of developed democracies and experimentation of innovative nature. the will of the people, politics and law can find unusual expressions. The issue of forming a legal culture will also remain open, first of all, regarding the consolidation in the mass consciousness of the perception of the norms of the Constitution as primary and main legal norms, norms of direct action. It is emphasized that further analytical work in this direction should continue taking into account those processes that acquire a global character – re-establishing the format of interstate relations in certain perspectives and, contextually, outlining the contours of prospects for development at the national-state level.

Key words: political processes, global development, constitutionalism, neo-constitutionalism, new constitutionalism, egalitarian-dialogic constitutionalism, Latin America and the Caribbean.